

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการสอนวิชาศิลปะศึกษา ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 12 ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการสอน
2. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาศิลปะศึกษา ช่วงชั้นที่ 3
3. คุณภาพของผู้เรียนวิชาศิลปะศึกษา ช่วงชั้นที่ 3
4. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะศึกษา

ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

5. มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 3 สาระที่ 1 : ทักษะศิลป์
6. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนศิลปะศึกษา

- 6.1 กระบวนการสร้างความตระหนัก
- 6.2 กระบวนการปฏิบัติ
- 6.3 กระบวนการกลุ่ม
- 6.4 กระบวนการสร้างเจตคติ
- 6.5 ทักษะกระบวนการ 9 ขั้น

7. ยุทธศาสตร์การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะศึกษา
8. ความหมายของศิลปะ และศิลปะศึกษา
9. การเรียนการสอนศิลปะศึกษา
 - 9.1 คุณสมบัติของครูผู้สอนศิลปะศึกษา
 - 9.2 การเตรียมการสอนศิลปะศึกษา
 - 9.3 การดำเนินการสอนศิลปะศึกษา
 - 9.4 การผลิตและการใช้สื่อการสอน
 - 9.5 การวัดและประเมินผล
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการสอน

การนิเทศการสอนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร การนิเทศ ติดตาม กำกับ และการนำนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้การนิเทศมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 5)

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ และทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ
2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษา และเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ
4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
5. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน
6. มีทักษะที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงานและมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง
7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ มีความสามารถในการจัดการและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาศิลปศึกษา ช่วงชั้นที่ 3

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม สนุกสนาน ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ ดังนั้น กิจกรรมศิลปะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน โดยตรงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์พัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางศิลปะ การเห็นภาพรวม การสังเกตรายละเอียด สามารถค้นพบศักยภาพของตนเองอันเป็นพื้นฐาน

ในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข

การเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ การคิดที่เป็นเหตุเป็นผลถึงวิธีการทางศิลปะ ความเป็นมาของรูปแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และรากฐานทางวัฒนธรรม ค้นหาว่าผลงานศิลปะสื่อความหมายกับตนเอง ค้นหาศักยภาพความสนใจส่วนตัว ผักการเรียนรู้ การสังเกตที่ละเอียดอ่อนอันนำไปสู่ความรัก เห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ และสิ่งรอบตัว พัฒนาเจตคติ สมาธิ สนิยมส่วนตัว มีทักษะ กระบวนการ วิธีการแสดงออก การคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทของศิลปกรรมในสังคม ในบริบทของการสะท้อนวัฒนธรรม ทั้งของตนเอง และวัฒนธรรมอื่น พิจารณาว่าผู้คนในวัฒนธรรมของเรามีปฏิกิริยาตอบสนองต่องานศิลปะ ช่วยให้มี มุมมองและเข้าใจโลกทัศน์กว้างไกล ช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจ มโนทัศน์ด้านอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นมุมมองของชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความเชื่อ ความศรัทธาทางศาสนา ด้วยลักษณะธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ การเรียนรู้เทคนิค วิธีการทำงาน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้แสดงออกอย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ คิดแปลงจินตนาการ มีสุนทรียภาพ และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยและสากล

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เสริมสร้างให้ชีวิตมนุษย์เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ช่วยให้มีจิตใจที่งดงาม สมาธิที่แน่นแน่ว สุขภาพกายและสุขภาพจิต มีความสมดุลเป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตมนุษย์ชาติโดยส่วนตัว และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของสังคม

คุณภาพของผู้เรียนวิชาศิลปศึกษา ช่วงชั้นที่ 3

เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะแล้ว ผู้เรียนจะมีสภาพจิตใจที่งดงาม มีสุนทรียภาพ มีรสนิยม รักความสวยงาม รักความเป็นระเบียบ มีการรับรู้อย่างพินิจพิเคราะห์ เห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของคนในชาติ สามารถค้นพบศักยภาพความสนใจของตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพทางศิลปะ มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นพัฒนาตนเองได้ และแสดงออกได้อย่างสร้างสรรค์ มีสมาธิในการทำงาน มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ สามารถทำงานกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งในช่วงชั้นที่ 3 นั้น เมื่อจบการศึกษาแล้ว ผู้เรียนจะมีคุณภาพดังนี้

1. สร้างและนำเสนอผลงานศิลปะ โดยเลือกและประยุกต์ทัศนธาตุองค์ประกอบคนตรี, องค์ประกอบนาฏศิลป์ และทักษะพื้นฐานให้ได้ผลตามที่ต้องการ ตลอดจนสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจ ผลงานของตนเองได้

2. รู้ว่าการจัดทัศนธาตุ องค์ประกอบคนตรี องค์ประกอบนาฏศิลป์ จะช่วยให้งาน ศิลปะสามารถสื่อความคิดและความรู้สึกได้ และอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจในความสวยงาม และความไพเราะของศิลปะได้

3. บรรยายและอธิบายงานศิลปะสาขาต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยอภิปรายเปรียบเทียบผลงานศิลปะจากยุคสมัย วัฒนธรรมต่าง ๆ และให้ความสำคัญในเรื่องบริบททางวัฒนธรรม

4. นำความรู้ทางศิลปะที่ตนถนัดและสนใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการเรียนรู้กลุ่มสาระอื่น ๆ

5. เห็นความสำคัญของการสร้างสรรค์งานศิลปะ เชื่อมโยงภาคภูมิใจในการแสดงออก รับผิดชอบ มุ่งมั่นในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น

6. ซาบซึ้ง เห็นคุณค่าของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รัก ห่วงแหนมรดกทาง วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ การศึกษาระดับพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษาในหลักสูตร การศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

สาระที่ 1 : ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 3 สาระที่ 1 : ทัศนศิลป์

สาระที่ 1 : ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ

ชั้นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

1. รู้วิธีสื่อความคิด จินตนาการ ความรู้สึก ความเข้าใจ ด้วยวัสดุอุปกรณ์เทคนิค วิธีการทางศิลปะ และสื่อความหมาย
2. คิดริเริ่ม ตัดแปลง ใช้ทัศนธาตุ และองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ตามความถนัด และความเข้าใจ
3. ใช้กระบวนการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ประยุกต์ใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี ได้อย่างเหมาะสม และมีความรับผิดชอบ
4. แสดงออกถึงความรู้สึกในการรับรู้ความงามจากประสบการณ์ จินตนาการ โดยให้หลักและความงามของศิลปะตามความถนัด และความสนใจ
5. แสดงความคิดเห็น อธิบายความหมาย จำแนกความแตกต่างของงานทัศนศิลป์ เกี่ยวกับทัศนธาตุ และความงามของศิลปะ
6. นำความรู้ และวิธีการ ประสบการณ์ทางทัศนศิลป์ที่ตนถนัดและสนใจ ไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวัน ได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

1. เข้าใจความเชื่อทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างงานศิลปะ
2. ซาบซึ้ง เห็นคุณค่า วัฒนธรรมไทยที่มีส่วนร่วมในการสร้างงานทัศนศิลป์ที่จะสะท้อนวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เน้นกระบวนการซึ่งเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนศิลปะศึกษา

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ต้องการการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เรียนต้องเรียนรู้ให้ครบด้วยตัวสมอง กาย ใจ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยการจัดการให้ผู้เรียนชวนหาความรู้ เพิ่มความรับผิดชอบ กล้าแสดงออก และเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ผู้เรียนใช้กระบวนการคิด สร้างแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะจึงเพิ่มประสบการณ์การทำงานจริงตามสถานการณ์ให้มากยิ่งขึ้นไปตามช่วงชั้นปี

ในการจัดการเรียนรู้ จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาความฉลาดทางสติปัญญา และ อารมณ์ ให้เห็นคุณค่าของตนเอง เพื่อการแสดงออกอย่างอิสระ เพิ่มการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ได้จริง เพิ่มโครงการตามศักยภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุข มีเสรีภาพในการเรียน และแสวงหา ความรู้ได้เองตามความต้องการ

1. กระบวนการสร้างความตระหนัก เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เอาใจใส่ รับรู้ เห็นคุณค่าในปรากฏการณ์ พฤติกรรมต่างๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม ซึ่งเกิดขึ้น ในสังคม มีขั้นตอนดังนี้

1.1 สังเกต

ให้ข้อมูลที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เอาใจใส่ และเห็นคุณค่า

1.2 วิจัย

ให้ตัวอย่าง สถานการณ์ ประสบการณ์ตรง เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์สาเหตุ ผลดี ผลเสีย ที่จะเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้น ระยะยาว

1.3 สรุป

ให้อภิปรายหาข้อมูล หรือหลักฐานมาสนับสนุนคุณค่าของสิ่งที่จะต้อง ตระหนักและวางเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องนั้น

2. กระบวนการปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนปฏิบัติจนเกิดทักษะ มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 สังเกตรับรู้

ให้ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างหลากหลาย จนเกิดความเข้าใจ และสรุปความคิด รวบรวม

2.2 ทำตามแบบ

ทำตามตัวอย่างที่แสดงให้เห็นทีละขั้นตอน จากขั้นพื้นฐานไปสู่งานที่ ซับซ้อนขึ้น

2.3 ทำเองโดยไม่มีแบบ

เป็นการฝึกปฏิบัติจนครบถ้วนกระบวนการทำงาน ตั้งแต่ต้นจนจบด้วยตนเอง

2.4 ฝึกให้ชำนาญ

ให้ปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญหรือทำได้โดยอัตโนมัติ ซึ่งอาจเป็น งานชิ้นเดิมหรืองานที่คิดขึ้นใหม่

3. กระบวนการกลุ่ม เป็นกระบวนการมุ่งให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน โดยเป็นกิจกรรม

ดังนี้

- 3.1 มีผู้นำกลุ่ม ซึ่งอาจผลัดเปลี่ยนกัน
- 3.2 วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการ
- 3.3 รับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกทุกคนบนพื้นฐานของเหตุผล
- 3.4 แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ เมื่อมีการปฏิบัติ
- 3.5 ติดตามการปฏิบัติและปรับปรุง
- 3.6 ประเมินผลรวมและชื่นชมในผลงานของคณะ

4. กระบวนการสร้างเจตคติ มักแทรกได้กับทุกเนื้อหา เน้นความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่เรียน อาจเป็นความคิด หลักการกระทำ เหตุการณ์ สถานการณ์ ฯลฯ มีขั้นตอนดังนี้

4.1 สังเกต

พิจารณาข้อมูล เหตุการณ์ การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการมีเจตคติที่ดีและ
เจตคติที่ไม่ดี

4.2 วิเคราะห์

พิจารณาผลที่จะเกิดขึ้นตามมา แยกเป็นการกระทำที่เหมาะสมได้ผลตามที่
น่าพอใจ การกระทำที่ไม่เหมาะสมได้ผลตามที่ไม่น่าพอใจ

4.3 สรุป

รวบรวมข้อมูลเป็นหลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติด้วยเหตุผลของความพอใจ

5. ทักษะกระบวนการ 9 ขั้น มีขั้นตอนดังนี้

5.1 ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น

ครูยกสถานการณ์ตัวอย่างให้ผู้เรียนได้เข้าใจ และตระหนักในปัญหาและ
ความจำเป็นของเรื่องที่ศึกษา หรือเห็นประโยชน์ ความสำคัญของการศึกษาเรื่องนั้น ๆ โดยครูอาจ
นำเสนอเป็นกรณีตัวอย่าง หรือสถานการณ์ที่สะท้อนให้เห็นปัญหาความขัดแย้งของเรื่องที่จะศึกษา
โดยใช้สื่อประกอบ เช่น รูปภาพ วิดีทัศน์ สถานการณ์จริง กรณีตัวอย่าง สไลด์ ฯลฯ

5.2 คิดวิเคราะห์วิจารณ์

ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์วิจารณ์ ตอบคำถาม แบบฝึกหัด ข้อมูลและ
ให้โอกาสผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล

5.3 สร้างทางเลือกให้หลากหลาย

เป็นโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย โดย
ร่วมกันคิด เสนอทางเลือกและอภิปรายข้อดี ข้อเสียของทางเลือกนั้น ๆ

5.4 ประเมินและเลือกทางเลือก

ให้ผู้เรียนพิจารณาตัดสินเลือกแนวทางในการแก้ปัญหา โดยร่วมกันสร้างเกณฑ์ที่ต้องคำนึงถึงปัจจัย วิธีดำเนินการ ผลผลิต ข้อจำกัด ความเหมาะสม กาลเทศะ เพื่อใช้ในการพิจารณาตัดสินเลือกแนวทางการแก้ปัญหา ซึ่งอาจใช้วิธีระดมพลังสมอง อภิปราย ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

5.5 กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ

ให้ผู้เรียนวางแผนการทำงานของตนเองหรือกลุ่ม อาจใช้ลำดับขั้นการดำเนินงานดังนี้

5.5.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

5.5.2 กำหนดวัตถุประสงค์

5.5.3 กำหนดขั้นตอนการทำงาน

5.5.4 กำหนดผู้รับผิดชอบ (กรณีทำร่วมกันเป็นกลุ่ม)

5.5.5 กำหนดระยะเวลาการทำงาน

5.5.6 กำหนดวิธีการประเมินผล

5.6 ปฏิบัติด้วยความชื่นชม

เป็นโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ด้วยความสนใจ ตั้งใจ มีความกระตือรือร้น และเพลิดเพลินกับการทำงาน

5.7 ประเมินระหว่างปฏิบัติ

ผู้เรียนได้สำรวจปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงาน โดยการซักถาม อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามขั้นตอนและตามแผนที่กำหนดไว้ โดยสรุปผลการทำงานแต่ละช่วง แล้วเสนอแนวทางการปรับปรุงการทำงานครั้งต่อไป

5.8 ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

ผู้เรียนนำผลที่ได้จากการประเมินในแต่ละขั้นตอนมาเป็นแนวทางในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.9 ประเมินผลรวม เพื่อให้เกิดความภูมิใจ

ผู้เรียนสรุปผลการดำเนินงาน โดยการเปรียบเทียบผลงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และผลพลอยได้อื่น ๆ ซึ่งอาจเผยแพร่ขยายผลงานแก่ผู้อื่นได้รับรู้ด้วยความเต็มใจ และภาคภูมิใจ

ยุทธศาสตร์การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา

1. การเรียนรู้แบบพัฒนาความสามารถในกระบวนการคิดของผู้เรียนเป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องมีการใช้ข้อมูลทางศิลปะกับกระบวนการคิดของตนเอง และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการตัดสินใจ, เลือกยุทธศาสตร์กระบวนการ, ประเมินตนเอง, วางแผนปฏิบัติงาน, ลงมือปฏิบัติงาน, ตรวจสอบและปรับปรุงผลงานอยู่เสมอ

1.1 คิดริเริ่มสร้างสรรค์ (creative thinking) ด้วยการสร้างแนวคิดใหม่, แสวงหาพิจารณาทางเลือกอย่างหลากหลาย, ประยุกต์ปรับเข้าหาแนวทาง, ดำรงทางเลือกที่เหมาะสม, ตั้งข้อตกลงร่วมกัน

1.2 คิดวิเคราะห์ (critical thinking) ด้วยกระบวนการตรวจสอบ, ทำให้ชัดเจน, จัดระบบ, ให้เหตุผล, วิเคราะห์, ทำให้กระจ่างชัด, ตั้งสมมติฐาน, ทำนาย, ประเมิน, ตั้งวิเคราะห์

1.3 คิดไตร่ตรอง (reflective thinking) วิธีนี้จะคิดด้วยการตั้งคำถาม ถามตนเอง, เชื่อมโยงความคิดก่อนหน้าความคิดหลังและประสบการณ์ปัจจุบันเข้าด้วยกัน, ประเมิน, วิเคราะห์ตั้งสมมติฐาน, แสวงหาพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสม

2. การเรียนรู้แบบการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (constructivism) เป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ศิลปะด้วยการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยการปฏิบัติทดลองหาเหตุผลด้วยตนเอง สัมผัสจริงด้วยตนเอง สรุปด้วยตนเองเป็นประสบการณ์ตรง

3. การเรียนรู้แบบประเมินตนเอง (self assessment) เป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ศิลปะที่มีการลำดับขั้นตอนไว้ชัดเจน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง หรือประเมินเพื่อนในชั้นเรียนอย่างมีเหตุผล

4. การเรียนรู้ด้วยการแก้ปัญหา (problem-based learning)) เป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ศิลปะที่เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาเอง หาทางแก้ปัญหาคด้วยตนเอง ตั้งแต่การกำหนดปัญหาและค้นหาวิธีการแก้ปัญหาคด้วยวิธี และขั้นตอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน

5. การเรียนรู้แบบเชื่อมโยงบูรณาการความรู้สหสาขา (multidisciplinary approach) เป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ศิลปะที่สามารถบูรณาการการเชื่อมโยงความรู้ และกระบวนการทั้งในกลุ่มสาระ และระหว่างกลุ่มสาระ

ความหมายของศิลปะและศิลปศึกษา

ความหมายของศิลปะ

พจนานุกรมของอ็อกซ์ฟอร์ด ได้ให้คำนิยามความหมายของคำว่า “ศิลปะ” ไว้ว่า ศิลปะเป็น ผลงานของมนุษย์ ความชำนาญของมนุษย์ (ตรงข้ามกับงานที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ) การสร้างสรรค์หรือการแสดงออกของสิ่งที่สวยงาม (Hornby, 1963, p. 47)

กิริติ บุญเจือ (2522, หน้า 5) ได้สรุปความเห็นรวมๆเกี่ยวกับศิลปะไว้ว่า งานศิลปะต้องเป็นงานสร้างสรรค์ ไม่ใช่มีมาเองหรือเป็นไปเอง สิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติมีอยู่มากมายทั้งงดงาม แปลกหูแปลกตาและน่าทึ่ง ถ้าถือว่ามีผู้สร้างสรรค์สิ่งเหล่านั้นขึ้นมาได้ ก็นับว่าเป็นศิลปกรรม นอกจากนั้น การสร้างสรรค์ ศิลปกรรมจะต้องแสดงอะไรบางอย่างของผู้สร้างสรรค์ ไม่ว่าศิลปินผู้นั้นจะต้องการสื่อสารถึงผู้อื่นหรือไม่ก็ตาม

ศิลป์ พีระศรี (2527, หน้า 25) ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปะ หมายความว่า งานอันเป็นความพากเพียรของมนุษย์ ซึ่งต้องใช้ความพยายามด้วยมือและด้วยความคิด เช่น คัดเลือก สร้าง เครื่องเรือน ปลูกต้นไม้ เป็นต้น อย่างนี้เป็นศิลปะมีความหมายอย่างกว้าง เมื่อกล่าวว่า วิจิตรศิลป์ (fine arts) หมายความว่า งานอันเป็นความพากเพียรของมนุษย์ นอกจากต้องใช้ ความพยายามด้วยมือและความคิดแล้ว ยังต้องมีการพวยพุ่งแห่งพุทธิปัญญา และจิตออกมาด้วย (intellectual and spiritual emanation) ถ้ากล่าวเป็นภาษาสามัญ คือ ต้องมีใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำ เพื่อให้เกิดปัญญา ความคิด และความรู้สึกทางใจให้พวยพุ่งออกมา และแทรกซึมเข้าไปในสิ่งนั้น เรียกเป็นคำเฉพาะของศัพท์ศิลปะว่า emanation คือ การพวยพุ่งออกมา

น. ณ ปากน้ำ (2531, หน้า 10) ให้ความหมายว่า ศิลปะจำเป็นจะต้องเกิดจากฝีมือ หรือสมองกับความคิดของมนุษย์เท่านั้น

อารี สุทธิพันธุ์ (2535, หน้า 31) ให้คำนิยามไว้ว่า ศิลปะ (art) หมายถึง ผลงานที่มนุษย์สร้างขึ้นให้มีรูปทรง มีลักษณะเป็นต้นแบบด้วยความพยายาม ตั้งใจ อดทนเพื่อสนองความต้องการของตนและของสังคม โดยหวังว่าจะเป็นสื่อระหว่างกันเท่า ๆ กับเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันด้วย

ความหมายของศิลปศึกษา

ศิลปศึกษา เป็นคำที่ใช้เรียกกระบวนการจัดการเรียนการสอนทางศิลปะให้นักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ มีความชื่นชมในผลงานศิลปกรรม และมีความสำนึกในความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบศิลปะที่นำมาประยุกต์ใช้ โดยไม่มุ่งหวังจะให้นักเรียนเป็นศิลปินโดยตรง

นอกจากนี้ คำว่า ศิลปศึกษา นี้ ยังเป็นคำที่ใช้เรียกกระบวนการจัดการเรียนการสอนศิลปะให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ต้องการเป็นครูสอนศิลปะ ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมถึง

พัฒนาการของนักเรียน วิธีการสอน การจัดหลักสูตร การจัดห้องเรียน การสร้างสื่อการสอน การรู้จักสกัดเนื้อหาวิชาศิลปะนำมาปรับปรุงใช้สอนให้เหมาะกับระดับการศึกษา วิรุณ ตั้งเจริญ (2532, หน้า 201)

ศิลปศึกษามีโครงสร้างและเนื้อหาว่าด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอน ศิลปปฏิบัติ การเรียนการสอนศิลปวิจารณ์ การเรียนการสอนสุนทรียศาสตร์ การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ศิลป์ คือ ศิลปศึกษาสอนให้ผู้เรียนสามารถไปสอนศิลปปฏิบัติ สามารถไปให้ประสบการณ์ด้านศิลปวิจารณ์ ประสบการณ์ด้านสุนทรียและสามารถให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์แก่นักเรียนของตน มะลินันท์ เอื้ออนันท์ (ม.ป.ป., หน้า 60)

วิชาศิลปะในระยะแรกจัดเป็นวิชาเอกเทศ มุ่งเน้นการให้ความรู้ความสามารถฝึกการใช้ฝีมือแสดงออกในผลงาน และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ต่อมาได้นำมาจัดเป็นรายวิชาหนึ่ง เช่นเดียวกับวิชาสามัญอื่น ๆ ที่นักเรียนจำเป็นต้องเรียนด้วย และได้้นำแนวคิดและวิธีการทางจิตวิทยามาประยุกต์ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ทำให้วิชาศิลปะกลายเป็นวิชา “ศิลปศึกษา” โดยมีหลักการเกี่ยวกับการให้การศึกษาด้านศิลปะกับเด็ก มุ่งเน้นการเสริมสร้างศิลปนิสัยให้กับผู้เรียน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียนและมีได้ มุ่งหวังจะให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่จะพัฒนาเป็นศิลปิน แต่เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ประสบการณ์ทางศิลปะ มีความคิดที่ดีต่อศิลปะ กิจกรรมทางศิลปะ จึงเน้นหนักไปทางหวังผล กระทั่งต่อการพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นบุคคลที่มีคุณค่าแก่สังคมมากขึ้น วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529, หน้า 40)

อารี สุทธิพันธุ์ (2515, หน้า 1-3) ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับความมุ่งหมายของศิลปศึกษา ไว้ในหนังสือศิลปศึกษาว่า ในการสอนวิชาใดก็ตาม ถ้าเราแยกตัวเองออกจากวิชาที่สอนอยู่ชั่วคราว และคิดพินิจพิจารณาเกี่ยวกับวิชาที่กำลังสอนอยู่นั้นอย่างละเอียด จะพบว่า มีปัญหาหรือส่วนประกอบของวิชานั้นอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ นักเรียน เนื้อหาวิชาและครูผู้สอน (student, content, teacher) ปัญหาทั้ง 3 ประการนี้ เกี่ยวโยงกับวิธีสอน การใช้อุปกรณ์ การสอน การจัดชั้น และการประเมินผลสิ่งที่สอนไปแล้วนั้นด้วย

นักวิชาการศิลปศึกษา (art educator) กับครูสอนศิลปะ (art teacher) บางครั้งก็แยกกันไม่ออก แต่พอมีข้อแตกต่างที่เห็นได้คือ ครูสอนศิลปะ จะทำหน้าที่การสอนเป็นหลัก ในขณะที่นักวิชาการศิลปศึกษา อาจจะมีขอบข่ายภาระกว้างขวางไปถึงการวิเคราะห์วิจัยทางการศึกษา การบริหารการเรียนการสอน การวางแผนโครงสร้าง หรือปรับปรุงหลักสูตร ดังนั้น ความหมายของคำว่า ศิลปศึกษา อาจจำแนกได้ ดังต่อไปนี้

ศิลปศึกษา คือ การสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เกี่ยวกับศิลปะที่จัดขึ้นในโรงเรียน โดยทั่วไปความเชื่อในปัจจุบันสอนศิลปะ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับความเจริญเติบโตในเรื่องเหล่านี้ คือ

การรับรู้ (perception growth)

อารมณ์ (emotional growth)

สติปัญญา (intellectual growth)

สุนทรียภาพ (aesthetic growth)

กาย (physical growth)

การสร้างสรรค์ (creative growth)

นอกจากนี้ ในรายงานด้านศิลปะของนักวิชาการต่างประเทศ คือ ทายเลอร์ (Tyler, (1988, pp. 46 – 47 อ้างอิงจาก หอม คลายานนท์, 2529) ก็ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของ วิชาศิลปศึกษาว่า เป็นวิชาหนึ่งที่มีบทบาทอย่างมากในด้านความรู้สามัญ และสมควรที่จะได้รับการบรรจุไว้ในจุดประสงค์ของการศึกษา โดยในรายงานดังกล่าวได้เสนอแนะความสำคัญของ วิชาศิลปศึกษาไว้ 5 ประการ สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วิชาศิลปะช่วยขยายขอบเขตการรับรู้ของผู้เรียน ศิลปะช่วยให้คนเราสามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ชัดเจนขึ้น เพราะเป็นการมองด้วยสายตาของศิลปินและการที่จะมีการรับรู้เช่นนั้นไม้อาจจะได้มาโดยวิธีอื่น
2. ศิลปะสามารถทำให้ความคิดและความรู้สึกกระจ่างออกมาได้ โดยอาศัยสื่ออย่างอื่นเพิ่มเติมนอกเหนือจากคำพูด จะเห็นได้ว่า มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่สามารถแสดงออกทางด้านศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการเขียนหรือการพูด ซึ่งในเรื่องนี้ถือได้ว่าเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของศิลปะที่มีต่อการศึกษา
3. ศิลปะช่วยทำให้คนสมบูรณ์ขึ้น เนื่องจากงานศิลปะมีผลต่อการผ่อนคลายความเครียดต่าง ๆ ทางอารมณ์ โดยอาศัยการแสดงออกทางสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้แก่ การผลิตงานศิลปะในสตูดิโอและในบ้าน และการแสดงออกทางการเดินร่าและทางดนตรี ซึ่งการแสดงออกต่าง ๆ เหล่านี้ ถือว่าเป็นการให้แต่ละบุคคลแสดงออกอย่างอิสระ เป็นการผ่อนคลายความเครียดของคนเราได้ และที่สำคัญคือ เป็นการช่วยทำให้เยาวชนบางคนมีความเป็นคนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. ศิลปะช่วยพัฒนาความสนใจและค่านิยมต่าง ๆ ของเยาวชนได้ เป็นที่ยอมรับกันว่า ค่านิยมในเรื่องความดี ความงามนั้น มีส่วนสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ ทั้งในแง่ความสนใจในคุณภาพ และการแสดงออก ซึ่งค่านิยมต่าง ๆ ที่มีคุณค่าประโยชน์ต่อชีวิต ซึ่งเป็นค่านิยมประเภทเดียวกับ

ค่านิยมสูงสุดที่ชีวิตพึงมี ดังนั้น การแสดงออกทางศิลปะในรูปต่าง ๆ ถือว่า เป็นพื้นฐานที่จะเอื้ออำนวยให้เยาวชนเกิดความสนใจในสิ่งเหล่านี้ และช่วยพัฒนาความเข้าใจในศิลปะและความปรารถนาที่จะให้เกิดค่านิยมที่ดีต่อศิลปะนั้น

5. วิชาศิลปะเป็นวิชาที่ช่วยพัฒนาความสามารถทางเทคนิคได้ นั่นคือ กระบวนการที่จะเกิดทักษะในการระบายสี การวาดภาพหรือการเล่นดนตรีและศิลปะประเภทอื่น ๆ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีความหมายและมีความสำคัญต่อนักเรียนศิลปะทั้งสิ้น

สำหรับวิชาศิลปะศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยนั้น เป็นวิชาที่จัดให้กับนักเรียนทุกคน โดยการให้ประสบการณ์ทางศิลปะขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความคิดสร้างสรรค์ ช่วยให้มีทักษะในการทำงานศิลปะขั้นพื้นฐาน และมีความชื่นชมต่อศิลปะสาขาต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียน จะเกิดการเรียนรู้จากวิธีการสอนของครู เช่น การให้นักเรียนรู้จักการฟังดนตรี รู้จักการสังเกตงานศิลปะ ได้ทดลองปฏิบัติงานศิลปะในแต่ละสาขา ซึ่งวิธีการสอนศิลปะศึกษานี้จะสอนผสมผสานกันไประหว่างการทดลองปฏิบัติงานศิลปะแต่ละสาขา การวิจารณ์ศิลปะประวัติศาสตร์ศิลป์ และสุนทรียศาสตร์ ส่วนในด้านความยากง่ายของเนื้อหาวิชา ก็จะคำนึงถึง พัฒนาการและความถนัดของผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ สำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถทางศิลปะด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษ และมีความสนใจที่จะศึกษาคือ หรือ เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ก็จะมีวิชาเลือกเสรีให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัดของตน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลนั้น จะแตกต่างกันกับวิชาศิลปะศึกษาที่สอนแก่นักเรียนทั่ว ๆ ไป

การเรียนการสอนศิลปะศึกษา

คุณสมบัติของครูผู้สอนศิลปะศึกษา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2528, หน้า 10) ได้ให้ทัศนะว่า ครูผู้สอนศิลปะศึกษานั้น จะต้องรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเองว่า ตนเองเป็นครูสอนศิลปะศึกษามิใช่ศิลปิน การที่จะสอนศิลปะได้ดี ครูจะต้องความรู้ทางศิลปะและมีทักษะเช่นเดียวกันแต่เพิ่มเติมว่า ควรเป็นผู้ที่มีความเข้าใจความมุ่งหมายของการให้การศึกษาและบทบาทของศิลปะศึกษา ที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ควรชวนขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องแนวทางการสอนศิลปะศึกษา และความรู้ทางศิลปะศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องที่จำเป็นต้องใช้สำหรับการสอนศิลปะศึกษาระดับประถมศึกษา ควรรู้จักการวาง โครงการสอน ปรับปรุงแผนการสอนให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นหรือเหตุการณ์ปัจจุบัน จัดกิจกรรมได้เหมาะสม สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง เปิด โอกาสให้นักเรียน

ได้แสดงความคิด อภิปราย วิเคราะห์อย่าง มีเหตุผล ประเมินผลด้วยความยุติธรรม และจัด
นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะของนักเรียนอยู่เสมอ

ประสงค์ พวงดอกไม้ (ม.ป.ป., หน้า 9) ได้กล่าวว่า ครูศิลปศึกษาควรปรับปรุงความรู้
ของตนด้วยการศึกษาหาความรู้ จับใจต่อความเคลื่อนไหวทางวิชาการ ติดตามความเคลื่อนไหว
ข่าวที่เกี่ยวกับศิลปะทุกด้าน หาโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูในสายวิชาอื่น ๆ บ้าง
ซักถามและเสนอความคิดเห็นแลกเปลี่ยนปรึกษาข้อปัญหาเกี่ยวกับศึกษานิเทศก์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ
สำหรับการปรับปรุงวิทยฐานะ ครูศิลปศึกษาควรได้รับโอกาสที่จะเข้ารับการอบรม ประชุม
สัมมนาทางวิชาการ หรือศึกษาต่อ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ ชลอ พงษ์สามารถ (2526,
หน้า 90) ที่ให้ทัศนะว่า ครูสอนศิลปศึกษาควรเป็นคนดี มีความสามารถในการสอนและ
การทำงานที่ได้รับมอบหมาย ผลงานจะเป็นที่ยอมรับและประทับใจ เพราะ ครูศิลปศึกษามัก
ได้รับมอบหมายงานจากผู้บริหารให้ทำเสมอ ดังนั้น ครูสอนศิลปศึกษาต้องไม่เป็นผู้อยู่เฉยต้อง
กระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติม หาคำกว้าง ทันสมัย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ยอมรับ
ศิลปวิทยาการใหม่ ๆ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความเห็นนี้สอดคล้องกับความเห็นของ วินัย โสมดี
(2529, หน้า 15) ที่กล่าวว่า อาจารย์สอนศิลปศึกษาควรเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในวิชาการ
ทางศิลปะเป็นอย่างดี โดยการศึกษาค้นคว้า วิจัย เขียนตำรา และเอกสารประกอบการสอนที่เกี่ยวข้อง
กับศิลปศึกษาอยู่เสมอ ตลอดจนการเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัศิลป
ศึกษา ติดตามความเคลื่อนไหวในวงการศิลปะ เพื่อการพัฒนาวิชาการทางศิลปศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

ในด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอนศิลปศึกษานั้นเป็นเช่นเดียวกับบุคลิกภาพของครูทั่วไป
คือ ใจเย็น สุขุมรอบคอบ แต่งกายสุภาพ พุดจาชัดเจน ยิ้มแย้มแจ่มใส ขยัน อดทนในการ
ปฏิบัติงาน ประหยัด ตรงต่อเวลา ปฏิบัติงานด้วยความเป็นระเบียบ ประณีต มีมนุษยสัมพันธ์ที่
เหมาะสม มีจรรยาบรรณในอาชีพ เดชา นุชคอนไผ่ (2527, หน้า 43) ส่วน ศาโรช บัวศรี (2515,
หน้า 14) มีความเห็นว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษา ควรแต่งกายให้สะอาด เรียบร้อย มีบุคลิกภาพที่น่า
เคารพนับถือ เป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วินัย โสมดี (2529,
หน้า 16 อ้างอิงจาก อารี สุทธิพันธุ์, 2527, หน้า 23 – 28) กล่าวว่า อาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษานั้น
นอกจากจะมีความรู้ ความสามารถในวิชาที่สอนแล้ว ควรเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี ซึ่งได้แก่ พุดจา
สุภาพชัดเจน เป็นคนตรงต่อเวลา ใจเย็น สุขุม รอบคอบ หน้าตาขี้มยิ้มแย้มแจ่มใส ปฏิบัติงานด้วย
ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี โดยเฉพาะในด้านการแต่งกายนั้น ควรเป็น
ผู้ที่สามารถเลือกสี เลือกแบบได้เหมาะสมกับวัย โอกาสการเลือกเครื่องประดับและสิ่งของ
เครื่องใช้ บ่งบอกถึงสนิมขม ของอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษา ซึ่งสะท้อนถึงแนวทางการสอน การคิด

กิจกรรมใหม่ ๆ ให้นำสมัยอยู่เสมอด้วย จะสร้างความศรัทธาให้แก่ผู้เรียนได้ ส่วนวิรุณ ตั้งเจริญ (2527, หน้า 69-70) เพิ่มเติมว่า ควรเป็นคนที่ใจกว้างและมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

การเตรียมการสอนศิลปศึกษา

การเตรียมการสอนเป็นการวางแผนล่วงหน้าของครูว่าจะสอนอะไร ใช้เวลามากน้อยเท่าใด จะจัดกิจกรรมอย่างไร และจะต้องใช้อุปกรณ์การสอนอะไรบ้าง แล้วจึงจัดเตรียมตัวครู นักเรียนและสภาพแวดล้อมให้พร้อมสำหรับการเรียนเรื่องนั้น ๆ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2524, หน้า 77) การเตรียมโครงการสอนล่วงหน้า จะกระทำไว้ในสมุดบันทึกการสอน เมื่อการสอนสิ้นสุดลงแล้วทุกครั้ง ครูจะนำมาพิจารณาว่า ยังมีข้อบกพร่องประการใดบ้างที่สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในคราวต่อไป ละเมียด ลิมอักษร (2517, หน้า 47)

การเตรียมการสอนศิลปศึกษา มีทั้งการเตรียมการสอนระยะยาวและการเตรียมการสอนระยะสั้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การเตรียมการสอนศิลปศึกษาในระยะยาวนั้นชวลิต คาบแก้ว และสุภาวดี เหมทานนท์ (2525, หน้า 42-43) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ครูควรศึกษาหลักสูตรศิลปศึกษาให้เข้าใจอย่างละเอียดและชัดเจน โดยเฉพาะหลักการ จุดประสงค์การเรียนรู้ และโครงสร้างเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอดของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ตลอดจนรายละเอียดของความสัมพันธ์ของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ โดยศึกษาเนื้อหาและการแบ่งกิจกรรม

2. ศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตร อาทิ แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน แบบฝึกหัด ฯลฯ โดยเฉพาะรายละเอียดของแผนการสอนว่ามีกิจกรรมใดบ้างที่ไม่เข้าใจสอนไม่ได้ สื่อการเรียน มีสิ่งใดบ้างที่มีแล้ว และสิ่งใดบ้างที่จำเป็นต้องให้นักเรียนเตรียมจัดหาเพิ่มเติม

3. ศึกษาวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียน ตลอดจนการใช้แบบฟอร์มในหลักสูตรตามระเบียบการประเมินผล

4. ครูควรทำโครงการสอน ซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินการสอน วิธีประเมินผลและลำดับของบทเรียน เมื่อถึงเวลาสอนจริงครูสามารถใช้โครงการสอนเป็นตัวกำกับการสอนในแต่ละคาบ แต่ละช่วงให้การสอนดำเนินไปทิศทางเดียวกัน นิรมล ศิรินสารสวัสดิบุตร (2525, หน้า 91-92, 103-104)

5. ครูควรจัดทำโครงการทัศนศึกษานอกสถานที่ เช่น พิพิธภัณฑ์ สถานที่จัด

169974

๑
37๐.733
u 3150
๑๐

นิทรรศการ ผลงานศิลปะ โบราณสถาน และสถานที่สำคัญ ๆ ทางศิลปะ เพื่อเป็นการสร้างและปลูกฝังประสบการณ์ให้กับนักเรียน ประเทิน มหาจันทร์ (2531, หน้า 123)

การเตรียมการสอนศิลปศึกษาในระยะสั้น หลังจากทีครูเตรียมการสอนระยะยาวแล้ว ครูเตรียมการสอนเพิ่มเติม เพื่อการสอนในแต่ละคาบ ซึ่ง นิรมล ตีรณสารสวัสดิบุตร (2528, หน้า 64-65) ได้กล่าวไว้เป็นข้อปฏิบัติ ดังนี้

1. ครูควรทำบันทึกการสอนในแต่ละกิจกรรมที่กำหนดขึ้น โดยอาศัยโครงการสอน และแผนการสอนเป็นแนวทาง
2. ครูจะต้องเตรียมสื่อการสอนเฉพาะกิจกรรม เตรียมวัสดุอุปกรณ์หลายชนิด เพื่อให้นักเรียนทำกิจกรรม หรืออาจนัดหมายกับนักเรียนในเรื่องที่จะทำต่อไป เช่น การสะสมเศษวัสดุ การนำวัสดุอุปกรณ์มาจากบ้าน
3. ครูควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในเนื้อหากิจกรรมที่สอน พร้อมทั้งฝึกทักษะให้พร้อม เพื่อการสาธิต
4. ครูต้องสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน เช่น การตกแต่งปรับปรุงห้องให้น่าเรียน ดึงดูดใจให้อยากเรียน ตลอดจนมีสิ่งช่วยสนับสนุนความคิดและการแสดงออกให้นักเรียนได้ดู
5. ครูควรศึกษาจุดอ่อนของนักเรียนเกี่ยวกับความรู้และการใช้ความรู้ เพื่อนำมาปรับปรุง ใช้กับบทเรียน หรือวิธีการสอนใหม่ ให้สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะตัวของนักเรียน ประเทิน มหาจันทร์ (2531, หน้า 123)

สรุปได้ว่า การเตรียมการสอนศิลปศึกษา เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นครูที่จบทางศิลปะหรือศิลปศึกษาก็ตาม ยิ่งเป็นครูที่จบจากสายวิชาการอื่นจำเป็นต้องมีการเตรียมการสอนมากขึ้น ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ จึงจะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี มิใช่เป็นการสอนให้ผ่าน ไป วันหนึ่ง ๆ หรือสอนให้ครบตามหลักสูตรเท่านั้น

การดำเนินการสอนศิลปศึกษา

การดำเนินการเป็นกระบวนการวิชาการที่มีบทบาทและความสำคัญยิ่งในการศึกษา เพราะการสอน คือ การจัดการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่า มีความถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมได้ ดังนั้น ครูผู้สอนจำเป็นจะต้องมีความเข้าใจในวิธีการและเทคนิคเกี่ยวกับการสอนอย่างถ่องแท้

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526, หน้า 101-102) ได้กำหนดหน้าที่ของครู เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษา ไว้ดังนี้

1. การสอนศิลปศึกษาไม่จำเป็นจะต้องเป็นครูศิลปะเสมอไป ครูที่มีส่วนใกล้ชิดกับ

เด็ก ก็ควรจะได้สอนศิลปะอย่างมีความเชื่อมั่น โดยศึกษาแนวทางและจุดหมายปลายทางของการศิลปศึกษา ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่สอดคล้องกัน ผู้ใกล้ชิดและเข้าใจเด็กเป็นรายบุคคลมีโอกาสดีที่จะสร้างทัศนคติและหวังผลในการจัดประสบการณ์ทางศิลปะ ได้สมบูรณ์กว่า

2. ครูผู้สอนมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาพัฒนาการของเด็ก โดยถือประสบการณ์ตรงที่ได้ใกล้ชิดกับเด็กเป็นสำคัญ พยายามสร้างความเห็นอกเห็นใจต่อเด็กทุกด้าน เช่น ความยุ่งยากในการจัดหาวัสดุ การแก้ปัญหา ความต้องการในบทเรียน ครูควรพยายามหาทางช่วยเหลือเพื่อสร้างกำลังใจให้แก่เด็ก

3. ส่งเสริมให้เด็กได้รับประสบการณ์ทางศิลปะ ทั้งทางตรงและทางอ้อมมากเท่าที่ครูผู้สอนสามารถจะทำได้หรือจัดให้ได้ เพราะประสบการณ์จะมีส่วนสร้างความประทับใจและเป็นพื้นฐาน อันมีค่าต่อชีวิตของเด็กในอันที่จะรู้จักเลือกและเปรียบเทียบ เพื่อความสุขและความพอใจ ด้วยเหตุนี้ครูจึงพยายามจัดประสบการณ์ให้มากที่สุดหลายด้าน

4. ครูผู้สอนไม่ควรใช้วิธีเผด็จการสั่งงานให้เด็กทำ ด้วยการกำหนดผลสำเร็จอย่างตายตัว จนกระทั่งเด็กไม่สามารถแสดงออกมา ซึ่งความคิดเห็นของตนเองได้ เพราะครูได้จัดวางทางเดินหรือล้อมกรอบไว้แล้วทุกด้าน

5. อย่าส่งเสริมให้เด็กเอาแบบอย่าง เมื่อปฏิบัติงานอยู่ด้วยกัน เพราะอาจคิดเป็นนิสัย กลายเป็นผู้ขาดคุณค่าทางความคิดเห็นส่วนตัว กลายเป็นผู้ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในทางตรงกันข้าม ครูควรมุ่งส่งเสริมสร้างคุณค่าทางเอกลักษณ์ สร้างลักษณะเฉพาะตัว สร้างความมั่นใจให้กับเด็กทุกคน

6. ควรดูแลให้เด็กสร้างสร้งงานด้วยความพยายามของตนเอง กล้าคิดและกล้าตัดสินใจที่จะทำ อย่าส่งเสริมให้ใช้สมุดฝึกหัดวาดภาพระบายสีหรือมีลวดลายเป็นตัวอย่าง โดยจุดมุ่งหมายของแบบฝึกหัดนั้น ไม่มีอะไรมากไปกว่ามุ่งผลทางทักษะ การลอกแบบและการระบายสีลงในช่องว่าง ถ้าจะใช้ ก็ควรใช้เป็นแบบฝึกหัดประกอบเป็นบางครั้งบางคราว

7. ครูต้องพยายามเข้าใจ พูดคุยซักถามให้เด็กสนใจที่จะค้นพบสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้แสวงหาแหล่งวิชาและประสบการณ์ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์แสดงภาพโบราณสถาน ถ้าไม่เป็นการยุ่งยากมากเกินไป ครูควรเป็นผู้นำเด็กไปสู่แหล่งประสบการณ์เหล่านี้ด้วย และพยายาม พูดคุยสร้างทัศนคติที่ดีด้วยการค่อยเป็นค่อยไป

8. ไม่ควรสอนกฎเกณฑ์ ทฤษฎี รายละเอียด และสัดส่วนต่างๆ เพราะควรจะได้ส่งเสริมให้เด็กค้นพบข้อสรุปด้วยตัวของเขาเอง เด็กอาจจะมองไม่เห็นความสำคัญของตน ครูควรใช้วิธีแนะ จาก ผลงานของเด็ก การเข้าใจด้วยตนเองจะเป็นความเข้าใจสะสมที่มีคุณค่า

ฝั่งแน่น ความรู้ ความคิดจากงานชิ้นนี้จะถูกนำไปแก้ปัญหในงานชิ้นต่อไป และจะพัฒนาตนเอง เช่นนี้สืบไป

9. ครูจะต้องพยายามดูแลการทำงานศิลปะของเด็กอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ เพราะการเรียนรู้ศิลปะจำเป็นต้องอาศัยการชี้แนะตัวต่อตัว ครูจะต้องรับผิดชอบในพัฒนาการของเด็ก บางครั้งการปล่อยปละละเลย ทำให้การสอนศิลปะศึกษาพลาดเป้าหมายหรือหย่อนไปอย่างน่าเสียดาย

10. การที่เด็กบางคนมีปัญหาและไม่สามารถจะปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ อาจจะจนปัญญาที่จะสร้างสรรค์ ไม่สามารถทำงานที่ใช้ความคิดได้ ไม่กล้าที่จะแสดงออก ทำงานได้ไม่พึงพอใจตนเอง ครูจะต้องไม่ทอดทิ้งปัญหา เพราะปัญหานั้น เด็กต้องการให้ครูช่วยเหลือคลายและแนะแนวทางแก้ปัญหาให้กับคน ครูควรสนใจเป็นพิเศษ เพื่อช่วยสร้างความเชื่อมั่นและ ไม่มีความรู้สึกว่าคุณเองดูเพื่อนในห้องเรียนไม่ได้

11. ช่วยคลี่คลายปัญหาและความคิดของเด็ก โดยวิธีซักถาม พุจฉยเกี่ยวกับปัญหาและความคิด ครูต้องพยายามให้เด็กได้มีการแสดงความคิดเห็น อภิปรายและพุดคุยในปัญหาทั่วไปที่เหมาะสมและเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน การที่เด็กจะกล้าพุดซักถามนั้น ครูต้องมีความสัมพันธ์ทางความรู้สึกต่อเด็กเป็นอย่างดี

12. การสาธิตให้เด็กดู ควรสาธิตวิธีใช้เครื่องมือ ความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือหรือเฉพาะวิธีการบางอย่างที่ยาก ไม่จำเป็นจะต้องแสดงให้เด็กเห็นว่าครูเขียนอย่างไร หรือมีกลวิธีปลีกย่อยอย่างไร เพราะเด็กบางคนจะยึดแน่นอยู่กับวิธีการของครู

13. ครูควรเคารพต่อการทำงานและผลงานของเด็ก สร้างความเสมอภาคภูมิใจให้เกิดแก่เด็ก ไม่มีทำที่หรือคำพูดที่ถือว่าทำงานใช้ไม่ได้หรือทำงานสู้คนอื่นไม่ได้ เพราะเด็กจะมีความรู้สึกไวต่อการแสดงออกของผู้ใหญ่

14. ควรให้เด็กได้ภาคภูมิใจกับผลงานของตน ในแง่ที่ว่าผลงานชิ้นนั้นเป็นฝีมือของเด็กเอง ครูไม่ควรแก้ไขดัดแปลงงานของเด็ก การช่วยเหลืออาจจะเป็นไปได้เพียงเล็กน้อยในกรณีที่เด็กขอร้อง แต่วิธีทางที่ดีที่สุด คือ ยกตัวอย่างกว้าง ๆ หลาย ๆ แง่มุม พอเป็นทางให้เด็กแก้ปัญหาของเขาเอง

15. เปิดโอกาสให้เด็กได้พบข้อผิดพลาดด้วยตัวของเขาเอง เพราะสิ่งที่ผิดพลาด เด็กจะจดจำได้อย่างแม่นยำและเป็นบทเรียนกับการทำงานต่อไป การช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้น ครูควรเป็นผู้ชี้แจงกว้าง ๆ หรือให้ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์หลังจากงานเสร็จสิ้นลงแล้ว

16. การเรียนศิลปศึกษา ควรส่งเสริมให้มีบรรยากาศที่ร่มเย็นเป็นกันเอง การส่งเสริม

ให้มีบรรยากาศเป็นกันเอง มีผลในการทำงานที่จะส่งเสริมความคิดหลาย ๆ ด้าน เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การแสดงออก จินตนาการ เมื่อเด็กเกิดความรู้สึกว่าตนกำลังอิสระ เด็กก็พร้อมที่จะคิดและทำอย่างเต็มความสามารถ แต่อย่าให้เสรีภาพในทางผิดจนเกิดความโกลาหลในห้องเรียน

17. ส่งเสริมให้เด็กสามารถทำได้ในสิ่งที่ทำได้ โดยไม่ใช้วิธีหักโหมให้เด็กทำงานที่ยากเกินไป อย่าหวังผลงานสำเร็จเป็นหลัก เพราะการเรียนรู้เกิดจากการค้นคว้าทดลองและเลือกสรร ครูต้องมีความอดทนที่จะเห็นเด็กเรียนศิลปะอย่างค่อยเป็นค่อยไปและเหมาะสมกับวุฒิภาวะ วิธีการเรียนลัดทางศิลปศึกษา จึงไม่น่าจะมี

18. พยายามส่งเสริมให้เด็กเป็นคนกล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าวิพากษ์วิจารณ์ การแสดงความคิดเห็นต่องานของตน ช่วยให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของเด็กเป็นการฝึกเหตุผลและความเชื่อมั่นไปพร้อมกัน แต่คำถามของครูไม่ควรถามในเชิงที่ว่า ครูไม่เข้าใจงานของเด็ก

19. ส่งเสริมให้มีการแสดงงานของเด็กทุกคน แต่ไม่ควรเป็นไปในทางแข่งขัน เพราะบางคนที่ไม่สามารถทำดีเท่าผู้อื่นได้ อาจจะท้อใจ และเด็กกลุ่มนั้นอาจจะไม่มีทางหลุดลอดไปจนกลายเป็นปมด้อยโดยไม่รู้ตัว

อารี สุทธิพันธุ์ และวิรุณ ตั้งเจริญ (2518) ได้เสนอวิธีการสอนศิลปศึกษาว่า ครูควรดำเนินการดังนี้

1. เตรียมการสอนล่วงหน้า เพื่อสร้างความมั่นใจ
2. เริ่มต้นสอนนักเรียนตามระดับความสามารถของนักเรียน
3. จัดการเรียนการสอนให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
4. พยายามให้ชัดเจนและพยายามให้กำลังใจนักเรียนขณะทำงานมากกว่าปกติ ถ้าจำเป็น ต้องตกแต่งเครื่องแต่งกายให้นักเรียนได้รับการกระทบกระเทือนทางอารมณ์
5. พยายามคิดค้นหากิจกรรมแปลกๆ ใหม่ ๆ และนำวัสดุ วิธีการใหม่ ๆ เสนอแนะนักเรียน
6. อย่าหวังผลสำเร็จในงานของนักเรียนมากเกินไป เพราะผลงานเป็นเพียงแนวทางในการแสดงออกถึงความเจริญงอกงามของนักเรียนทุกด้านเท่านั้น
7. สร้างบรรยากาศในการเรียนให้เป็นกันเองมากที่สุด
8. ส่งเสริมให้นักเรียนใช้การสังเกต เพื่อเพิ่มการรับรู้ด้านต่าง ๆ มากที่สุด
9. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน
10. เลือกกิจกรรมให้เหมาะกับวัยและความสามารถของนักเรียน
11. ควรจำไว้ว่า ห้องเรียนศิลปะ คือ สถานที่ทดลองวัสดุ ความคิด และวิธีการต่าง ๆ

ไม่ใช่ห้องสำหรับฟังบรรยายที่มีระเบียบตายตัว

12. พยายามสาริตให้นักเรียนดูเกี่ยวกับวิธีการบางอย่างที่ยาก ซับซ้อน

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษาในประเด็นที่กล่าวถึง วิธีการดำเนินการสอน จะพบว่า วิธีการสอนจะมีหลักการ ขั้นตอนดำเนินการคล้ายคลึงกันกับการสอนในกลุ่มประสบการณ์อื่น แต่จะมีความแตกต่างกันบ้างเฉพาะในส่วนปลีกย่อย ผู้วิจัยจะสรุปเป็นข้อสังเกตบางประการ ซึ่งครูผู้สอนพึงระลึกอยู่เสมอ เมื่อทำการสอนศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษา เพื่อการสอนของครูจะได้มีความถูกต้องตามหลักการสอนศิลปศึกษา อย่างแท้จริง

การผลิตและการใช้สื่อการสอน

สื่อการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพราะสื่อการสอนมีลักษณะพิเศษ ซึ่งสามารถทำให้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่มีความหมาย กล่าวคือ สื่อการสอนจะเป็นจุดรวมความสนใจ เพิ่มความเป็นรูปธรรมและความเป็นจริงต่อการเรียนรู้ สามารถนำเรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลเข้ามาในห้องเรียนได้ เป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิด มองเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องราวหรือสิ่งที่จะเรียนรู้ได้ถูกต้องและสามารถจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้นาน ชาญไชย ศรีไสยเพชร (2527, หน้า 7) ซึ่งชอร์ส (Shores, 1960, p. 1) ได้ให้คำจำกัดความของสื่อการสอนไว้ว่า เป็นเครื่องมือที่จะช่วยสื่อความหมายระหว่างครูและนักเรียน เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้และการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างก้าวหน้า เครื่องมือทุกชนิดจึงเป็นสื่อการสอนได้ เช่น หนังสือในห้องสมุด โสตทัศนวัสดุต่าง ๆ วิทยุ โทรทัศน์ ฟิล์ม สไลด์ ฟิล์มสตริป นอกจากนี้ ยังรวมถึงบุคคลและแหล่งชุมชนต่าง ๆ อีกด้วย

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2520, หน้า 95) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอน ดังนี้ สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่ใช้สื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือ ถ่ายทอดข้อสนเทศ หลักการและความคิด ไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้สื่อการเรียนที่เหมาะสมอาจมีผลเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพ จิตภาพ และเป็นสื่อกลางการเรียนรู้ได้ใน ขณะเดียวกัน

คุณค่าของสื่อการสอนแต่ละชนิดไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะของตัวสื่อเอง แต่สื่อการสอนจะมีคุณค่า เมื่อถูกนำไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม แบบทเชลเดอร์ (Batchelder, 1956, p. 176) ได้กล่าวว่า สื่อการสอนไม่ได้มีความสมบูรณ์ในตัวของมันเอง เพราะตัวของสื่อการสอนไม่สามารถทำให้เกิดภาวะทางการศึกษาสำเร็จลุล่วงได้ แต่ถ้าสื่อการสอนเหล่านี้ได้รับการเลือกอย่างฉลาด มีการประเมินค่าอย่างเหมาะสม และใช้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมากมาย ทักษะและความสามารถในการใช้สื่อการสอน จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

อาจกล่าวสรุปได้ว่า สื่อการสอนจะมีคุณค่าสูง ก็ต่อเมื่อได้รับการเลือกและนำไปใช้ได้เหมาะสม ในประเด็นเกี่ยวกับคุณค่าของสื่อการสอนนี้ เอ็ดการ์ เดล (Dale, 1969, p. 8) ได้กล่าวไว้ว่า

1. สื่อการสอนสามารถส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างนักเรียนในชั้นได้ และทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมตามที่ประสงค์
2. สื่อการสอนจะสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่แปลกใหม่หลาย ๆ ด้านแก่ผู้เรียน และ ทำให้การเรียนรู้มีความหมาย ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกันมาก ๆ จะเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนเช่นเดียวกัน

จากสื่อการสอนทั้งสามประเภทที่ได้กล่าวมาแล้วนี้จะจัดแยกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ ประเภทสื่อการสอนที่เป็นวัตถุ(รูปธรรม) และสื่อการสอนที่เป็นความคิด (นามธรรม) สื่อการสอนประเภทแรกจะเป็นสื่อการสอนที่ครูนำมาช่วยในการกระตุ้นความคิดหรือทำให้ผู้เรียนมองเห็น เพื่อผู้เรียนจะได้เกิดความคิดหรือกระทำตามรูปแบบของสื่อที่มากระตุ้นนั้น เช่น การใช้ภาพตัวอย่าง ผลงานสำเร็จรูป หุ่นจำลองและของจริงต่าง ๆ ผลจากการใช้สื่อประเภทนี้ จะทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะและความแม่นยำในการใช้น้ำมือในการทำงาน แต่จะไม่เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และจะปิดกั้นจินตนาการของเด็ก ซึ่งกำลังอยากรู้อยากเห็นและอยากค้นคว้าทดลอง ส่วนสื่อการสอนประเภทหลังจะเป็นสื่อการสอนด้านนามธรรมที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมประสบการณ์ในชีวิตของเด็ก แล้วจัดการแยกแยะ จัดหมวดหมู่ ต่อมาจะกำหนดหัวข้อประสบการณ์ใดประสบการณ์หนึ่งให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระในประสบการณ์นั้น เด็กจะมีโอกาสใช้สติปัญญาของตนเองในการสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา แต่ครูจะต้องมีความเข้าใจว่า เด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสนใจ และความถนัดตามธรรมชาติ การกำหนดหัวข้อจากประสบการณ์จึงต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ด้วย การใช้สื่อประเภทนี้จะตรงกับแนวทางการให้การศึกษาทางศิลปศึกษาอย่างแท้จริง เลิศ อานันทนะ (2526, หน้า 32-44) และควรจัดทำขึ้นได้แก่

1. สื่อการเรียนการสอนที่เป็นเอกสารประกอบการสอน แผนการสอนศิลปศึกษา จัดรวมอยู่ในแผนการสอนของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งระบุความคิดรวบยอด จุดประสงค์ คุณสมบัติที่ต้องการเน้น ตลอดจนเนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน วิธีวัดผล ให้ผู้สอนได้เลือกสอนตามความเหมาะสม แผนการสอนศิลปศึกษามีชื่อแผนเรียงลำดับหัวข้อในหลักสูตรและแยกเป็นเนื้อหา กิจกรรมไว้อย่างย่อ ๆ จึงไม่เป็นปัญหาในการแบ่งแยกเนื้อหาการสอนแต่อย่างใด
2. สื่อการเรียนการสอนที่เป็นวัสดุ อุปกรณ์

- 2.1 ประเภทเครื่องเขียน เช่น ดินสอ ดินสอสี สี พู่กัน ยางลบ ไม้บรรทัด
- 2.2 ประเภทของใช้ เช่น กระดาษ กรรไกร ดินน้ำมัน ดินเหนียว แป้งเปียก ลวด กาว เข็ม ด้าย มีด ขวด

2.3 ประเภทเศษวัสดุต่างๆ เช่น เชือก ใบไม้ เศษผ้า ฯลฯ

2.4 เครื่องมือเครื่องใช้ในการปั้น

3. สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาที่เรียนตรงกับความต้องการ เป็นผลให้เพิ่มแรงจูงใจเกิดการเรียนรู้ยิ่งขึ้น

4. สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สมบูรณ์ เกิดความคิดรวบยอดที่ถูกต้องและมีความหมายกระจำเริญและเป็นระเบียบ เพิ่มพูนและขยายขอบเขตของประสบการณ์ให้กว้างขวางขึ้น ช่วยจดจำได้เร็ว แม่นยำ โดยไม่ต้องอาศัยคำอธิบาย

5. สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนมีปฏิริยาสะท้อนกลับ ช่วยทำให้ทราบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพียงใด

การเรียนการสอนศิลปศึกษานั้น นอกจากจะมีความพร้อมในตัวบุคคล คือ ครูและนักเรียนแล้ว ยังต้องมีความพร้อมในด้านสื่อการสอนอีกด้วย เพราะสื่อการสอนที่ดีจะเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจเป็นอย่างดี และยังเป็นตัวกระตุ้นให้การแสดงออกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526, หน้า 109) สื่อการสอนศิลปศึกษา จะหมายถึง เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือ วิธีการ ต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอนศิลปศึกษา เพื่อทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถแสดงออกอย่างได้ผลตามที่ ครูได้ตั้งจุดประสงค์ไว้ เลิศ อานันทนะ (2526, หน้า 441)

ประเภทของสื่อการสอนศิลปศึกษา วิรุณ ตั้งเจริญ (2526, หน้า 125) ได้จัดแบ่งประเภทของสื่อการสอนตามหน้าที่การใช้ของสิ่งนั้นๆ ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทของสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้ แล้วช่วยขยายความรู้ ความคิดและความเข้าใจของผู้เรียน ผลจากการรับรู้ นั้น จะมีผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยตรงหรือไม่ก็ได้ สื่อการสอนในลักษณะนี้ คือ วัสดุ อุปกรณ์ และการสาธิต สื่อเหล่านี้จะช่วยขยายเนื้อหาสาระทางศิลปะและเมื่อถึงโอกาสที่ผู้เรียนได้กระทำการกิจกรรมศิลปะ ความรู้ ความคิดและความเข้าใจเหล่านั้นจะมีผลต่องานศิลปะทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบ

2. ประเภทสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้ เพื่อเป็นสิ่งคล้อยใจในการแสดงออก และการสร้างสรรค์งานศิลปะ สื่อการสอนในลักษณะนี้จะทำหน้าที่กระตุ้นการรับรู้ ทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบ การกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ ความคิดและจินตนาการ แสดงออกมาเป็นงานศิลปะ

สื่อการสอนชนิดนี้ คือ วัตถุต่างๆ เช่น คน หุ่นนิ่ง ทิวทัศน์ ฯลฯ

3. ประเภทสื่อการสอนที่เสนอให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติแล้วเกิดความรู้ ความคิดและความเข้าใจขึ้น ผลจากการปฏิบัติ คือ ผลงานศิลปะตามเป้าหมายของการใช้สื่อ นั้น ๆ สื่อชนิดนี้ได้แก่ การทดลองและการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ซึ่งการเสนอสื่อนี้จะมีสภาพเป็นนามธรรม และปฏิบัติงานด้วยสื่อวัตถุที่เป็นรูปธรรม

อนึ่ง สื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวนี ควรใช้ให้เหมาะสมกับคุณสมบัติและหน้าที่ในการสอน สื่อบางชนิดอาจไม่จำเป็นจะต้องจัดหาซื้อด้วยราคาแพง ๆ ถ้าครูรู้จักสำรวจทดลองและจัดเตรียมหาสื่อทดแทน โดยเฉพาะการเลือกใช้สื่อประเภทวัสดุานาชนิดในห้องเรียน ซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนศิลปะศึกษาได้ (บุษบา กาญจนวารีทิพย์, 2530, หน้า 68) การเลือกใช้สื่อการสอน ย่อมขึ้นอยู่กับตัวสื่อเป็นปฐม ซึ่งสื่อการสอนศิลปะศึกษาที่ดี ควรจะประกอบด้วยปัจจัยต่อไปนี้ คือ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526, หน้า 125)

1. เป็นสื่อที่ตรงกับเนื้อหาการสอน
2. เป็นสื่อที่เป็นรูปแบบและเนื้อหาสร้างความสนใจ
3. เป็นสื่อที่ให้ความรู้ ความเข้าใจ ความคิด
4. เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะและการรับรู้
5. เป็นสื่อที่คุ้มค่าและเวลาและการลงทุน
6. เป็นสื่อที่ประหยัดหรือใช้วัสดุในห้องเรียน

จากที่ได้กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การใช้สื่อการสอนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียน ครูเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่จะต้องทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างได้ผล ครูจึงมีหน้าที่ที่จะต้องทำ หรือจัดหาสื่อการเรียนศิลปะศึกษามาใช้หรือจัดสื่อการเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ทำกิจกรรมศิลปะ กรรมวิชาการ (2520, หน้า 7) ได้เสนอแนะแหล่งจัดหาสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

ครูควรรู้แหล่งจัดหาสื่อการเรียนการสอน เพื่อเป็นการประหยัดเงินและเวลา ซึ่งครูอาจจัดหาสื่อการเรียนการสอนได้จาก

1. แหล่งวัสดุที่มีอยู่แล้วในโรงเรียน ตามปกติการดำเนินการสอนในโรงเรียน ผู้สอนจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่แล้ว ก็อาจจะได้พบแหล่งวัสดุที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี เช่น เศษวัสดุเหลือใช้ต่าง ๆ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น
2. แหล่งวัสดุที่ได้จากการจัดระบบงานของโรงเรียนเอง บางโรงเรียนอาจจะมีการผลิตวัสดุสำหรับอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน และเตรียมพร้อมที่จะช่วยเหลือครูในการจัดวัสดุ

ไว้ในชั้นเรียนได้เสมอ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

3. แหล่งวัสดุที่มีอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ ได้แก่ ก้อนอิฐ ก้อนหิน ใบไม้ เมล็ดพืชต่าง ๆ วัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น เช่น ก่อถ่วงกระดาชต่าง ๆ ฝาขวด กระป๋อง ตลอดจนแหล่งบริการใกล้เคียง

4. แหล่งวัสดุที่จะหาได้จากนอกชุมชนหรือท้องถิ่นอื่น ๆ สื่อการเรียนที่จะหาได้จากภายนอกท้องถิ่นนั้น อาจจะเป็นวัสดุที่ส่วนกลางจัดหาให้ เช่น แผ่นภาพต่าง ๆ บัตรงาน หนังสือเรียน แบบฝึกหัด หนังสืออ่านเพิ่มเติม เพลง และเกมต่าง ๆ เป็นต้น

การวัดและประเมินผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2533 ก, หน้า 15) ได้กล่าวถึง หลักการกำหนดจุดประสงค์และประเมินผลว่า จุดประสงค์การเรียนรู้จะต้องครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และด้านกระบวนการ

เนื่องจากหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ที่สุด ดังนั้น การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ จึงต้องกำหนดให้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย นอกจากนั้น หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ยังเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวางแผนและทำงานอย่างมีกระบวนการ มีระบบระเบียบ จึงให้เน้นการประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการด้วย ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้สอนจึงต้องดำเนินการ ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่กำหนดไว้

สงบ. ลักษณะ (2534, หน้า 44) ได้กล่าวถึง การวัดผลและประเมินผลทักษะกระบวนการไว้ว่า ปกติการวัดผลในคุณลักษณะทักษะกระบวนการนั้น อาจวัดได้ 3 ส่วน คือ

1. ส่วนความรู้ความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น วิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยมีข้อมูลประกอบ เป็นเหตุเป็นผล มีเกณฑ์ที่น่าเชื่อถือประกอบการประเมินทางเลือกหรือประเมินผลรวม สามารถหาทางเลือกหรือกำหนดขั้นตอนปฏิบัติได้สอดคล้องกับผลที่ต้องการ เป็นต้น

2. ส่วนการปฏิบัติ เช่น ปฏิบัติอย่างมีแผน ปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอนครบถ้วน ปฏิบัติไปตรวจสอบไปและปรับปรุงไป เป็นต้น

3. ส่วนความรู้สึก เช่น เห็นโทษ เห็นข้อบกพร่องของสิ่งที่ไม่เหมาะสม เห็นคุณค่า ความสำคัญ และพอใจที่จะมีเป้าหมายยกระดับการคิด การปฏิบัติให้ดีขึ้น ใจกว้าง รับฟังความคิดที่หลากหลาย มีความเป็นระบบระเบียบ ใช้เหตุผลเสมอ พอใจในผลงานการกระทำที่สำเร็จด้วยตนเอง แสดงความสนใจ พอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นต้น

ทั้งนี้ อาจอาศัยสถานการณ์ในกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นสื่อกลางของการกระตุ้นให้เด็กแสดงพฤติกรรมหรือใช้แบบวัดผลที่สร้าง อ้างอิงเนื้อหาในกิจกรรมการเรียนการสอน หรือใช้สถานการณ์อิสระจากบทเรียนเป็นกรณีตัวอย่างมาสร้างแบบวัดผลให้นักเรียนได้คิด ได้วิเคราะห์ และตอบคำถามได้

นอกจากนี้ โลเวนเฟล (Lovenfell, 1982, p. 9) ได้กล่าวถึง การประเมินผลทางศิลปะของวิชาศิลปศึกษาไว้ สรุปได้ว่า ในวิชาศิลปศึกษานั้น คุณค่าทางสุนทรียภาพในผลงานชิ้นสุดท้ายของนักเรียน ถือว่าสำคัญน้อยกว่ากระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะของนักเรียน ซึ่งได้แก่ ความคิด ความรู้สึก การรับรู้ และกระบวนการสร้างสรรค์เหล่านี้ก็คือ ปฏิบัติการที่เขามีต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวเขาเอง

กลุ่มวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตร พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มวิชาเสริมสร้าง คือ เป็นวิชาที่มุ่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรัก ความนิยมชมชื่น ความซาบซึ้งในความงาม ความมีคุณค่าทางจิตใจ และมุ่งเสริมให้มีความคิดริเริ่ม โดยแสดงออกในทางที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม พะนอม แก้วกำเนิด (2533, หน้า 33-34)

โกวิท ประวาลพุกษ์ (2533, หน้า 22-23) ได้กล่าวถึง การวัดผลและประเมินผลไว้ในทักษะกระบวนการขั้นที่ 6 ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติว่า ความสำเร็จของภาคปฏิบัติ การฝึกทักษะนิสัย จึงขึ้นอยู่กับความชื่นชมความสำเร็จในตอนแรก ๆ เป็นอันมาก ศิลปะ นาฏศิลป์ ดนตรี พลศึกษา ถ้าขาดซึ่งความชื่นชม ความยินดี ความรู้สึกประสบผลสำเร็จเหล่านี้แล้ว ทักษะเหล่านี้ก็จะไม่รุคหน้าไปสู่มืออาชีพได้เลย การสอนจึงต้องเสริมสร้างในส่วนนี้ให้มากและเป็นประจำ

ดังนั้น การประเมินผลวิชาศิลปศึกษา จึงเน้นที่กระบวนการทำงาน พัฒนาการการรับรู้ของผู้เรียน ความคิดสร้างสรรค์ ความสนใจในการทดลองปฏิบัติงานศิลปะมากกว่าที่จะเน้นความสำเร็จ หรือความสมบูรณ์ของผลงาน ซึ่งหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการติดตาม ประเมินผลตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งใช้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้ของตนเอง และใช้วิธีการประเมินจากสภาพจริงด้วยวิธีการประเมินผลที่หลากหลาย มีการบันทึกผลการประเมินอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียนศิลปะอย่างต่อเนื่อง

ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องวัดผลและประเมินผลให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

วิทยา ชื่นประเสริฐ (2531, หน้า 87) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการการนิเทศการสอน ศิลปศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา บริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จากการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษามีความต้องการด้านสื่อและอุปกรณ์อยู่ในระดับมาก

วิบูล จันทรเยี่ยม (2531, หน้า 81) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอน ของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์การสอน คือ ขาดแคลนอุปกรณ์การสอน คือ หาชื้อได้ยาก มีราคาแพง ไม่มีจำหน่ายในท้องถิ่น อุปกรณ์ไม่เพียงพอ หรืออุปกรณ์ที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา

ไพโรจน์ รุจิระวิจักณ์ (2529, หน้า 89) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้และเจตคติ ต่อศิลปศึกษาของครูสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา มีผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ของครูศิลปศึกษา ดังนี้

ครูศิลปศึกษาควรจะระลึกถึง คำนี้ถึง หรือตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง อยู่เสมอ และควรถือเป็นหน้าที่อย่างจริงจังที่จะต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา เพื่อจะได้นำเอาความรู้ต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา เพื่อให้ นักเรียน มีความรู้กว้างขวางและได้รับประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยครูควรปฏิบัติ ดังนี้

1. ติดตามข่าวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับวงการศิลปะและศิลปศึกษาจากสื่อมวลชน
2. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากหลักสูตร แผนการสอนหรือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนศิลปศึกษาให้เข้าใจโดยแจ่มชัดในหลักการ ความมุ่งหมาย เนื้อหา และรายละเอียดที่เกี่ยวกับศิลปศึกษา

3. หาโอกาสเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ สัมมนา อบรมปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ให้มากยิ่งขึ้น

4. ให้ความสำคัญแก่วิชาศิลปศึกษาให้เท่าเทียมกับวิชาอื่น ๆ

งานวิจัยต่างประเทศ

เธอร์เบิร์ต (Thorburn, 1982, p. 2943-A) ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะคติของครูต่อการสร้าง หลักสูตรในกรณีที่วางแผนในการสอนศิลปะอย่างไรในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในประเทศนิวซีแลนด์ ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษา

เป็นปัญหาที่จะต้องปรับปรุง แก้ไขในการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในชั้นระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา คือ ครูจำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกันของจุดประสงค์ของวิชาศิลปศึกษากับ สภาพแวดล้อมในสังคม ความสอดคล้องกันของทัศนคติของครูประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ความสอดคล้องกันของทฤษฎีและการปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปศึกษา

เลวิส (Lewis, 1979, p. 3707-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและทดลองรูปแบบ ของ หลักสูตรศิลปศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา” สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ หลักสูตรที่สร้างขึ้นต้อง พิจารณาในเรื่อง โครงสร้างและจุดประสงค์ของหลักสูตรว่า จะต้องตอบสนองความต้องการของวัย รุ่นที่สอดคล้องกับทฤษฎีทางการศึกษา และ โครงสร้างของหลักสูตร ควรยืดหยุ่นเพียงพอที่ครูและ ผู้เรียนสามารถนำหลักสูตร ไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันได้

ไรท์ (Wright, 1986, pp. 2167-2168) ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ ในชั้นเรียน และผลกระทบที่มีต่อการเรียนวิชาศิลปศึกษา ประชากร คือ ชั้นเรียนศิลปศึกษาใน โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยวิธีสังเกต และสัมภาษณ์ ผลของการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษาจะต้อง ประสานงาน และจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ครูศิลปศึกษาจะต้อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิด และตัดสินใจด้วยตนเอง ครูศิลปะต้องสนใจต่อความ สัมพันธ์ภายในชั้นเรียน และ ควรเน้นการปฏิบัติทางทัศนศิลป์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ครูศิลปศึกษามีความต้องการด้านสื่อและ อุปกรณ์ในการสอนมาก และควรเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ของครูในการติดตามข่าวความ เคลื่อนไหวเกี่ยวกับศิลปะจากสื่อมวลชน ศึกษาหลักสูตร แผนการสอนในวิชาศิลปศึกษา ตลอดจน ควรหาโอกาสเข้าร่วมประชุมสัมมนาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ครู